

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 22/2011 vp

Valtioneuvoston kirjelmä luonnoksesta Euroopan vakausmekanismia (EVM) koskevan sopimuksen muuttamisesta (Euroopan vakausmekanismi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 5 päivänä joulukuuta 2011 lähettänyt jatkokirjelmän 3. VM 4.12.2011 asiassa U 27/2011 vp perustuslakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten. Suuri valiokunta on antanut asiassa vaiteliaisuusmääräyksen perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Martti Salmi, valtiovarainministeriö
- professori Tuomas Ojanen

- professori Juha Raitio
- erikoistutkija Janne Salminen
- oikeustieteen tohtori, varatuomari Ilkka Sara-viita
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- pääjohtaja, oikeustieteen tohtori Tuomas Pöysti.

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon PeVL 1/2011 vp sekä kannanoton PeVP 11/2011 vp, 3 §.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Sopimusluonnos Euroopan vakausmekanismiin (EVM) perustamisesta

Valtiosopimuksella on tarkoitus perustaa Euroopan vakausmekanismi (EVM). Se on kansainvälinen rahoituslaitos, jonka jäseninä ovat euroalueeseen kuuluvat maat. EVM:n tehtävänä on hankkia varoja ja myöntää tukea jäsenelleen, jol-

la on vakavia rahoitusvaikeuksia tai jota tällaiset rahoitusvaikeudet uhkaavat.

Sopimusluonnokseen ehdotetaan nyt muutoksia, jotka poikkeavat eduskunnan käsiteltävänä olleesta aikaisemmasta sopimusluonnoksesta. Nämä muutokset koskevat muun muassa EVM:n hallintoneuvoston päätöksentekomenettelyä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausunnossaan (PeVL 1/2011 vp) käsitellyt Euroopan vakausmekanismia (EVM) koskevaa sopimusluonnosta ja todennut yleisesti, että sopimusluonnos ei näytä sisältävän määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla. Tuolloin sopimusluonnos perustui EVM:n hallintoneuvoston yksimieliseen päätöksentekoon EVM:n keskeisten päätösten osalta. Perustuslakivaliokunta yhtyi tuolloin valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan EVM:n päätökset laina-avun myöntämisestä ja ehdoista sekä EVM:n lainakapasiteetista ja tukimuodoista on tehtävä yksimielisesti.

Lisäksi valiokunta on todennut aikaisemmassa kannanotossaan (31.8.2011, PeVP 11/2011 vp, 3 §), että perustuslain 1 §:n Suomen täysivaltaisuutta ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista koskevat säännökset osaltaan puoltavat sitä, että Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) hallitus tekee päätökset yksimielisesti.

Sopimusluonnoksen perusteella Suomen rahoitusvastuu saattaisi vastoin Suomen omaa kantaa kasvaa hallintoneuvoston määränemistöpäätöksellä — poikkeuksellisesti jopa siitä enimmäismäärästä, mitä se eduskunnan hyväksyttävän sopimuksen ja sen liitteiden nojalla olisi.

Määränemistöpäätöksenteko vaikuttaa valiokunnan käsityksen mukaan kansalliseen suvereniteettiin ja eduskunnan budjettivaltaan siinä määrin, että kaavaillussa muodossa sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen koskettaisi perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa ja 95 §:n 2 momentissa tarkoitettussa mielessä (vrt. PeVL 5/2011 vp, s. 3; PeVL 19/2011 vp, s. 4—5).

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Johannes Koskinen /sd
vpj. Outi Mäkelä /kok
jäs. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /vihr
Kalle Jokinen /kok
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /kok
Kimmo Kivelä /ps
Anna Kontula /vas

Markus Lohi /kesk
Elisabeth Naucér /r
Tom Packalén /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Tapani Tölli /kesk
vjäs. Mika Kari /sd
Mikaela Nylander /r
Kimmo Sasi /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Majuri.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

EVM:n sopimusluonnoksessa EVM:n päätöksentekojärjestykseen esitetään muutoksia niin, että jatkossa merkittävistä eduskunnan budjettivaltaan liittyvistä asioista voitaisiin päättää EVM:ssä yksimielisyyden sijaan määräenemistöllä.

Mielestämme EVM-valtiosopimus saattaa olla ristiriidassa perustuslakimme kanssa.

EVM-valtiosopimuksessa on vähintäänkin kyse merkittävän toimivallan siirrosta kansainväliselle järjestölle, ja siten se koskee perustuslakia sen 94 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla ja sopimus on sen seurauksena hyväksyttävä eduskunnassa päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Tässä tilanteessa myös sopimuksen voimaansaattaminen koskee perustuslakia perustuslain 95 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla, joten myös voimaansaattaminen on hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Valtioneuvoston kanta edessä olevien neuvotelujen osalta on mielestämme liian tulkinnanvarainen. Suomen ei pidä hyväksyä EVM-valtiosopimusta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2011

Vesa-Matti Saarakkala /ps
Tom Packalén /ps
Kimmo Kivelä /ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Perustuslakivaliokunta katsoo, että Euroopan vakausmekanismeissa (EVM) "määräenemmistöpäätöksenteko vaikuttaa valiokunnan käsityksen mukaan kansalliseen suvereniteettiin ja eduskunnan budjettivaltaan siinä määrin, että kaavaillussa muodossa sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen koskettaisi perustuslakia".

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausunnossaan (PeVL 1/2011 vp) todennut, että silloinen sopimusluonnos ei näyttänyt sisältävän määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia. Jo tuolloiseen luonnokseen sisältyi määräyksiä määräenemmistöpäätöksenteosta ja päätöksenteosta yksinkertaisella määräenemmistöllä EVM:ssä.

Esitetyssä hätätilamenettelyssä rahoitusavun myöntäminen tai toteutus voisi tapahtua määräenemmistöllä. Tällöin määräenemmistöpäätöksellä voitaisiin myös tehdä päätöksiä välineiden valinnan ja rahoitusehtojen vahvistamisesta, rahoitusavun hinnoittelupolitiikasta ja rahoitusapuvälineiden luettelosta määräenemmistöllä. On vaikea nähdä, miten nämä päätökset loukkaisivat Suomen kansallista suvereniteettia ja eduskunnan budjettivaltaa.

Eduskunnan budjettivallan kannalta on ratkaisevan tärkeää, että EVM-sopimuksessa on selvästi määriteltävä kunkin maan ja myös Suomen rahoitusavun eli peruspääoman yläraja, jota ei voida missään tilanteessa millään päätöksen-

teolla ilman Suomen eduskunnan suostumusta ylittää. Kun eduskunta on käyttänyt budjettivaltaa hyväksymällä sitoumuksen rahoitusmekanismiin tiettyyn pääomamäärään (700 mrd. euroa), on se asianmukaisesti käyttänyt budjettivaltaansa ja hyväksynyt sopimuksen suvereenina valtiona.

Lisäksi on perusteltua edellyttää EVM-sopimukselta, että määräenemmistöpäätösten käyttöala on riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määriteltävä sekä rajattu vain hyvin poikkeuksellisiin tilanteisiin. Perustuslailliselta kannalta katsottuna on myös tärkeää säilyttää yksimielisyysvaatimus selvänä rahoituksellisesta keskeisten ratkaisujen päätöksenteon pääsääntönä.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF perustuu samanlaiselle rakenteelle kuin EVM. Tähän asti IMF:n oman itsenäisen päätöksenteon rahoitusvakauden turvaamista koskevissa asioissa ei ole katsottu loukkaavaan Suomen kansallista suvereniteettia eikä eduskunnan budjettivaltaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon ja edellyttää, että EVM-sopimuksessa on selvästi määriteltävä kunkin maan rahoitusvastuun ehdoton yläraja, jota ei voida missään tilanteessa ylittää.

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2011

Kimmo Sasi /kok